

Acasă la Beate Fredanov

¹ Living-ul în care Beate Fredanov acționează distinsă a teatrului românesc, m-a invitat să discutăm, pentru interviul pe care i l-am solicitat, este o încăpere mare, aerată, deosebit de rafinat mobilată. Domină, pe un perete întreg, o bibliotecă, ale cărei titluri trezesc imediat interesul; sînt cărți de literatură, estetică, lingvistică, albume de pictură. Cîteva vitrine sînt ocupate de gracile bibelouri. Pe parchetul strălucitor, fotolii maiestuoase își oferă ospitalitatea.

— Nu îndrăznesc să vă pun banale întrebări de interviu. Prefer să-mi povestiți dumneavoastră cîte ceva despre... Beate Fredanov.

— Am să încerc. M-am născut în acea parte a țării pe care Eminescu o numea „dulcea Bucovină”, dar care, în anul nașterii mele, făcea parte din Imperiul austro-ungar. Alături de cei trei frați ai mei, am avut o copilărie frumoasă, datorită firii romantice a părinților noștri care ne-au educat în spiritul dragostei pentru artă, dar fără să neglijeze sportul. Țin minte că, deși mijloacele lor materiale erau modeste, în ziua cînd am îm-

plinit 13 ani, mi-au dăruit o ediție de lux din Heine și o bicicletă. Părinții mei se preocupau mult de problemele sociale. Tata, care își dăduse doctoratul la Viena, fusese influențat de gîndirea socialistă, și acest lucru a imprimat un anume mod de existență familiei noastre. Ei, părinții, mi-au insuflat respectul față de convingerile democratice. La 1 Mai, tata era în primul rînd de manifestanți, parcă îl văd, cu un sacou alb și cu o garoafă roșie la butonieră... Noi, copiii, mergeam alături, îmbrăcați de sărbătoare, cu șosele albe — semn al primăverii... O dată, pompierii au vrut să ne împrăstie. Nu pot să uit petele de noroi pe șosetele albe... Am citit prima oară Manifestul Partidului Comunist la 15 ani. Profesorul meu de istorie a știut să-mi explice totul astfel încît mi s-a părut o minunată carte de basm, care deschidea porțile spre ideile omenirii.

— Dar teatrul, cum l-ați descoperit ?

— În clasele primare n-am fost o foarte bună elevă. În schimb visam, învățam poezii, jucam teatru. La 10 ani, ajunsesem destul de cunoscută în orașul

**La Compania Bulandra, in Éspoir
de Henri Iernstein**

**Domnișoara Butterfly — o poză care
astăzi mi se pare cam caraghioasă.
O fi de vină orhidcea pe care mi-o
prinsesem în păr ?**

**În piesa lui Cocteau Mașina de
scris, o fată stranie pe care o ju-
cam cu mare plăcere**

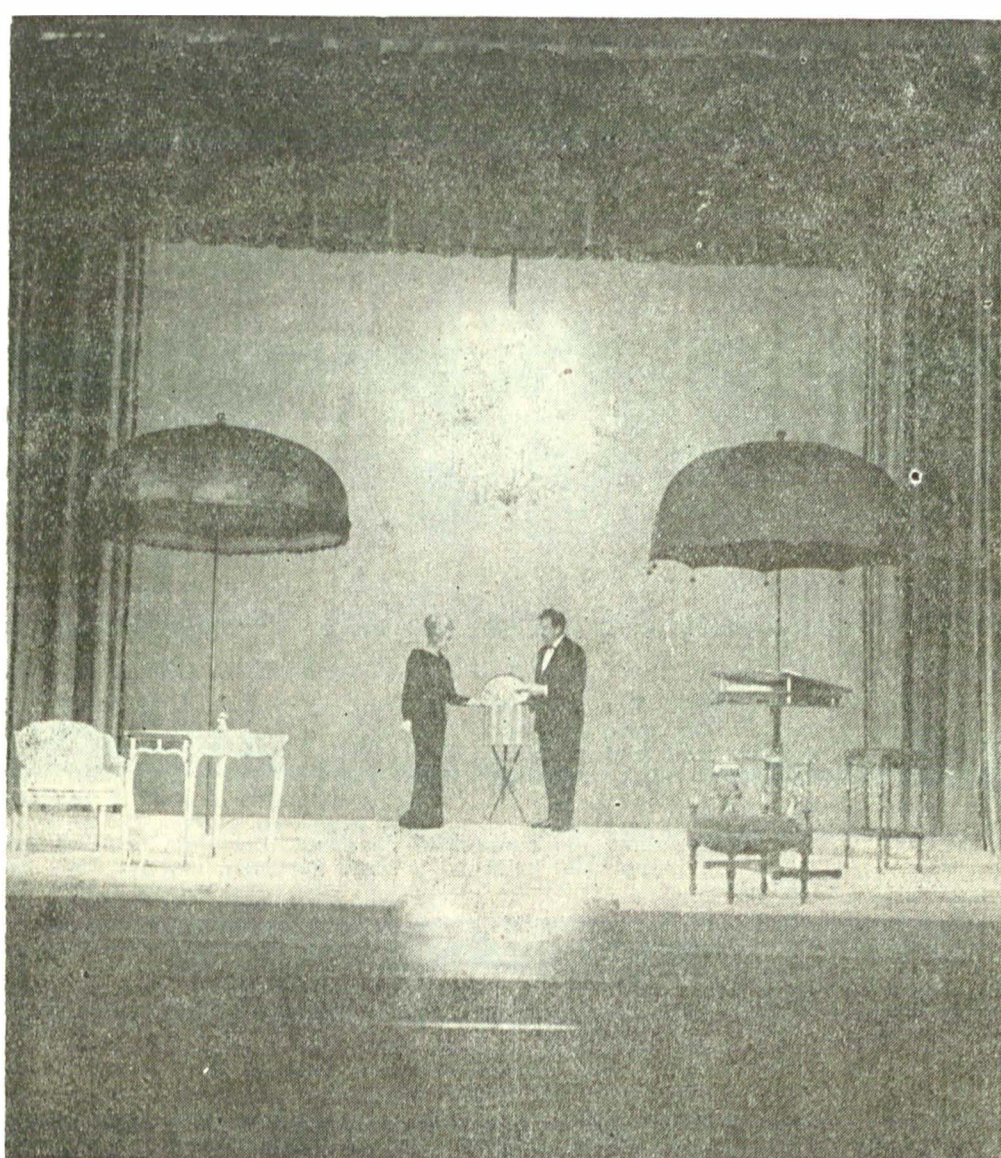
O fotografie care mă emoționează : cu Toma, în Meteorul.

meu natal. Mi se pare că am jucat teatru dintotdeauna ! La școala care purta numele vestitului pedagog Comenius exista simbăta o oră dedicată dexterităților artistice, și, de cele mai multe ori, mica mea persoană o monopoliza integral. Aveam pistrui, mulți pistrui, ochii de un verde-gri, părul blond, aproape alb. Existau pe vremea aceea un fel de case de cultură cu un ridicat nivel artistic, și eu jucam și acolo. Când s-a montat *Frumoasa din pădurea adormită*, am rîvnit rolul principal, dar nu aveam înfățișarea potrivită și mi s-a dat rolul băiatului de la bucătărie și sarcina să mă ocup de „protagonistă”. M-am străduit să o învăț

să joace pe fata cea frumoasă, însă am rămas cu regretul că nu sint eu în centrul atenției. Dar mi-a venit o idee. În ziua premierei, am cerut de acasă un castron cu multă spumă de ou, am așezat-o într-o formă de carton în chip de tort și, în momentul cînd treceam prin scenă, am început să ling cu poftă din spuma care mi-a acoperit fața. Aplauzele au fost și ale mele !

— Deci, v-ați făcut debutul, simultan, și ca *pedagog*, și ca „vedetă” !

— Eram foarte inventivă și foarte îndrăzneță, cînd eram mică. Odată cu vir-

Cu Fory, într-o frumoasă imagine din Dragă mincinosule.

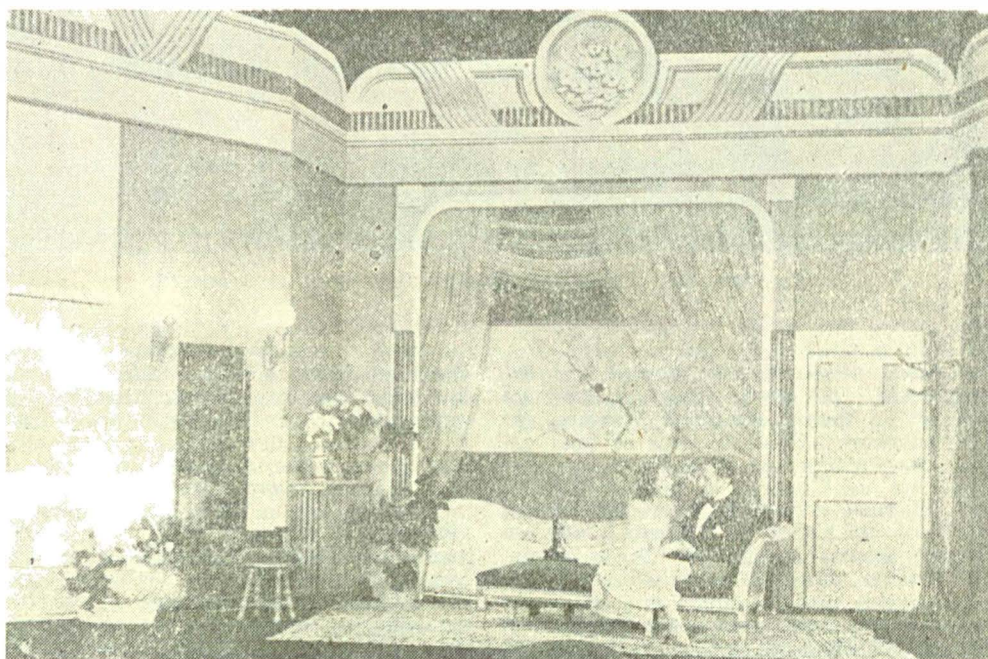
sta, ce-i drept, mi-am pierdut din îndrăzneală. Dar să-ți povestesc cum am plecat la Viena. Am citit într-un ziar pentru tineret, care se găsea în mod curent la noi în casă, că la Viena urma să aibă loc un Congres al tuturor tinerilor de orientare socialistă. Împreună cu alți prieteni, am hotărît să mergem și noi, am primit aprobarea și iată-mă, la numai 16 ani, cu rucsacul în spinare, în drum spre orașul care pe atunci era un centru cultural de mare interes. Eu am profitat de această călătorie, mi-am luat inima în

dinți și m-am dus la Deutsches Volkstheater, unde am fost examinată și am primit un fel de certificat care-mi adăvărea talentul și conținea și recomandarea de a urma Academia de arte. Întoarsă acasă, m-am sfătuit cu fratele meu mai mare, am pregătit un monolog din *Nebunul și moartea* de Hugo von Hofmannsthal și, în septembrie, m-am prezentat la examenul de admitere. Alături de mine concureau elegante domnișoare, adevărate dive. Pantofii mei nu erau tocmai noi, strinsesem bani pentru tren...

Intre Clody Berthola și Ileana Predescu, in Vassa Jeleznova de Gorki. Doamna Bulandra (din păcate absentă din imagine) dădea un relief deosebit personajului titular

Un „tablou retro“ din spectacolul de debut, Lume de hotel. Aveam 21 de ani, jucam rolul principal și eram partenera marelui Tony Bulandra !

Alături de Octavian Cotescu, în Fii cuminte, Cristofor ! de Aurel Baranga

Cu Valy Voiculescu Pepino și Lucia Mara, într-un moment din piesa Joc de pisici de Örkény István

Cînd am aflat că am intrat nu mi-a venit să cred. În toamna lui 1929, deveneam studentă la STAATSAKADEMIE FÜR MUSIK UND DARSTELLENDEN KUNST, într-o perioadă cînd se exercita o puternică influență din partea lui Max Reinhardt, care conducea vestitul Seminar de la Schönbrunn. Unde însă taxele erau fantastice...

— *Cursurile acestui seminar le-a urmat, dacă nu mă înșel, Mihai Poescu...*

— Da. Partenerul meu de mai tîrziu. Dar eu, după numai un an, din lipsă de bani, era să-mi întrerup studiile. Cu suflul mîhnit, părinții mă anunțau că trebuie să mă întorc acasă. Eram hotărîtă să nu abandonez. Și am început să-mi caut un mod de subzistență, o posibilitate de a mă întreține. După multe încercări eșuate, un amic psiholog m-a recomandat unei familii cu doi băieți mici. M-am angajat, cu condiția să nu am libere duminicile, ci două dimineți — marțea și joia —, cînd aveam *arta actorului*. Celelalte discipline am început să le stu-

diez acasă, avînd și asentimentul profesorilor, care, înțelegători, mi-au pus la dispoziție cursuri și alte materiale necesare. În aceeași perioadă și jucam la un teatru de avangardă. În 1933, am obținut diploma de absolventă. Au fost ani grei, dar și foarte frumoși.

— *Leit-motivul amintirilor dumneavoastră pare să fie pasiunea pentru teatru. O pasiune extraordinară !*

— Dar să știți că pentru această pasiune a trebuit să muncesc mult. E drept, am avut și satisfacții. La Viena am jucat la Renaissance Bühne, alături de cunoscutul actor Rudolf Teubler. Și la Sacha-Film am interpretat un rol mic, avînd perspectiva să mai fiu solicitată în cinema. Dar, în 1933, am revenit în țară, cu dorința de a începe să joc. Prima tentativă am făcut-o la Teatrul Ventura, unde directorul, Scarlat Froda, m-a sfătuit să-mi iau mai întîi un prieten cu care să vorbesc cît mai mult, ca să-mi dispară accentul, destul de pronunțat, ca urmare a studiilor în germană. Nu i-am urmat întocmai sfatul, dar am început să studiez serios și

am învățat pe de rost „Venea o moară pe Siret” de Sadoveanu !

— *Debutul vi l-ați făcut însă la teatrul companiei Bulandra...*

— În august 1934, am îndrăznit să intru în cabina doamnei Lucia Sturdza Bulandra, care, la vremea aceea, făcea un mare succes cu o piesă intitulată *Bărbatul da, femeia nu*. Mi-a spus să o caut la teatru în vederea unei audiții. M-am dus, am nimerit într-o pauză, scena era goală, la o masă retrasă stăteau Maximilian, Tony Bulandra, Storin și, strinsă în corset, purtând o imensă pălărie, doamna Bulandra. Cu dezinvoltura acelei vîrste, am pășit spre ei pe tocurile mele exagerat de înalte, cu multă, prea multă siguranță, căutînd să-mi înfrîng emoția. Doamna Bulandra mi-a atras atenția scurt : „Fetițo, aici, pe scenă, se pășește ca în biserică !” După emoțiile unei probe destul de grele, pe care am tratat-o cu inconștiența tinereții, am fost distribuită în rolul principal în piesa lui Vicky Baum *Lume de hotel*, avîndu-l ca partener pe Tony Bulandra. Vestea mi-a dat-o doamna Bulandra : s-a apropiat de mine veselă, ironică, cu colțurile buzelor în sus (cum avea să-mi spună că le am și eu), rostînd mai întîi un categoric „nu se poate”. Așa am debutat în București. Mi-am făcut costumele de rigoare, am avut cronici bune și am obținut un angajament pe doi ani. Jucam foarte mult, dar nu reușeam să mă descurc cu banii. Pe atunci, actrițele trebuiau să-și procure singure costumele de scenă. Nu aveam nici inventivitatea, nici experiența Marietei Deculescu ; ea izbutea să-și modifice toaletele de la spectacol la spectacol. Cînd au expirat cei doi ani, am solicitat o creștere a sumei de pe contract. Uimită de îndrăzneala mea, doamna Bulandra a refuzat.

— *Atunci, la recomandarea lui Soare Z. Soare, Sică Alexandrescu v-a angajat la Teatrul Comedia. Mai tîrziu, la Teatrul din Sărindar, condus de Maria Filotti și de Tudor Mușatescu, ați jucat de sute de ori în Domnișoara Butterfly, împreună cu Mihai Popescu, Beligan, Marcel Anghelescu, Mania Antonova, Ecaterina Șahighian, Horia Șerbănescu...*

— Curînd însă, printr-o hotărîre ministerială, a trebuit să-mi întrerup activitatea scenică.

— *Erau anii de prigoană legionară. Cum ați reușit să depășiți acest moment critic ?*

— Din vîltoarea pasiunii care mă acaparase de la o vîrstă fragedă, m-am trezit dintr-o dată la viață, am descoperit că

există și alte lucruri, și alte probleme decât teatrul. Am început să gîndesc, am început să-mi amintesc de anii adolescenței... În 1940, m-am alăturat mișcării muncitorești, ca urmare firească a unei convingeri într-o cauză dreaptă. Sub semnul acestei adeviziuni avea să se desfășoare întreaga mea activitate ulterioară. Din 1941 am început să muncesc într-un teatru, Barașeum, care s-a străduit să se impună printr-un repertoriu antifascist, de umanism militant. Publicul acestui teatru era publicul întregului București ; aici se stringeau cei cu vederi democratice. În 1945, spectacolele menite să ofere un sprijin moral cetățenilor au culminat cu *Nopti fără lună*, după romanul lui John Steinbeck, în dramatizarea lui Mihail Sebastian ; el adaptase apoi și *Potopul* de Berger, cu care am întreprins un lung turneu de succes.

— *Războiul se terminase și viața începea să-și caute un făgaș nou...*

— Reîntoarsă din turneu, am răspuns invitației Marietei Sadova de a interpreta la Savoy rolul principal din *Femeile din New York*, cu o distribuție feminină foarte mare. Am început apoi să joc la Teatrul Sărindar, în diferite spectacole, printre care *Flacăra sfîntă* de Maugham. Maria Filotti voia să joc *Nora* de Ibsen, dar cum eu eram convinsă că teatrul trebuie să răspundă imperativelor momentului, am făcut o contrapropunere : *Legea divorțului*, o piesă antirăzboinică, avîndu-i ca protagoniști pe Sandina Stan și Jules Cazaban.

— *Povestea Teatrului „Bulandra” a început cam în acea perioadă, nu ?*

— În 1946 am fost chemată la Secția de artă și cultură și mi s-a spus că este necesar să se înființeze un teatru al municipiului, care să promoveze un repertoriu necomercial și un nou stil de muncă. Conducerea urma să fie asigurată de scriitorul Radu Bouréanu, de Jules Cazaban și de mine. Eu am socotit că sarcina este foarte importantă și că doar un om de mare prestigiu profesional ar putea să stea în fruntea unui astfel de teatru. Numai doamna Bulandra ar fi fost potrivită. Deși mă despărțisem de dînsa așa cum mă despărțisem, am încercat să o conving să primească conducerea viitorului teatru. O simțeam interesată, atrasă de tot ceea ce îi spuneam, și atunci am început să-i explic sarcinile ideologice pe care noi, actorii, aveam datoria să le îndeplinim. În cele din urmă a acceptat, și, la 17 iunie 1947, s-a făcut „sfestănia” noului teatru, cu o ceremonie pe care n-am s-o uit.

— După cite știu, în teatru s-a intrat cu o înaltaurată un climat de muncă exigentă...

— Noi am făcut la acest teatru o muncă de pionierat. Toate eforturile le-am concentrat ca să traducem în practică o nouă concepție estetică despre realitate și artă, urmărind să îndeplinim adevărata menire socială a teatrului : să influențăm și să transformăm spectatorul, om al societății în curs de edificare. Permanent a existat o preocupare pentru îmbogățirea repertoriului, s-a acordat o atenție deosebită dramaturgiei originale. La noi au debutat de exemplu regretatul Horia Lovinescu și Lucia Demetrius. Ne-am străduit să ridicăm nivelul interpretării, pe care ne-am dorit-o cit mai elevată. Încurajam tinerii și ne îngrijeam de evoluția lor. Ne-am zbatut să aducem în colectivul nostru mari actori ca Ciobotărașu, Mărutză și mulți alții. I-am invitat pe Aura Buzescu și pe Alexandru Critico... Cu mare grijă pentru calitatea profesională și cea umană era ales chiar personalul auxiliar. Luaseră ființă și cercurile Stanislavski, în care se studiau metode moderne de creație. Doamna Bulandra supraveghea totul ; i-am putut admira atunci bucuria cu care muncea aproape fără pauză : un adevărat geniu al muncii. Între membrii colectivului nostru domnea respectul reciproc — un climat de bună conviețuire, care, de fapt, constituie o condiție sine qua non a muncii creatoare într-un teatru. Socotesc că actorul are o profesiune publică — e mereu văzut, observat, recunoscut —, ceea ce îl obligă la o anumită rigoare a ținutei în teatru și în viață. Crede că el trebuie să aibă respect față de profesie, dar și față de sine, trebuie să fie conștient de noblețea meseriei sale.

— În puține cuvinte, ați reușit să exprimați un autentic crez de artist și pedagog. Când v-ați început munca de dascăl ?

— În 1948 mi s-a cerut să intru în învățământul teatral. Mă speria această muncă, pentru că impune o pregătire în plus, cunoștințe de pedagogie, de psihologie și de estetică teatrală. Ca să-i înveți pe alții nu e suficient să știi tu — nu toți marii actori sînt și buni pedagogi —, trebuie să ai un dar deosebit, trebuie să ai aplicație și talent. Cum din totdeauna manifestasem predispoziții pentru munca didactică, a început repede să mă pasioneze să ajut tinerii să se descopere pe ei înșiși, să se descopere ca individualități creatoare. Am avut studenți fel de fel, mai studioși sau mai talentați, interesați să-și moduleze mijloacele de expresie sau să-și găsească un repertoriu personal. Stabilirea genului propriu este un lucru extrem de important. În ciuda

faptului că actorul se exprimă în cadrul unui rol, prin intermediul unui text scris de un dramaturg, actul de creație este totodată și o automărturisire, fiindcă la crearea personajului se contopesc sufletul, gândurile, experiența, aspirațiile personale ale actorului.

— Despre dumneavoastră mi-ați vorbit prea puțin. Aș vrea să-mi enumerați măcar câteva roluri îndrăgite.

— În măsura în care am putut să mă ocup și de profesiunea mea propriu-zisă, am jucat Shakespeare (*Cum vă place*), Lope de Vega (*Cîinele grădinarului*), Gorki (*Azilul de noapte*), Schiller (*Don Carlos*), Simonov (*Omul obișnuit*). Am jucat cu plăcere dramaturgie românească, în piese de Horia Lovinescu (*Lumina de la Ulmi*), Lucia Demetrius (*Trei generații*), Mihail Sebastian (*Insula*).

— Îmi stăruie în memorie strălucitorul dialog pe care îl susțineai cu Fory Etterle în Dragă mincinosule. Sau replicile emancipatei Candida...

— Am jucat mult Shaw. Nu-l pot uita pe neprețuitul meu coleg Fory... Cu *Dragă mincinosule* am făcut și turnee. Din păcate, nu s-a păstrat nici o înregistrare. La Televiziune, spectacolul a fost transmis în direct. Era într-o zi de 15 martie...

Ochii artei se umplu de lacrimi cînd îmi povestește că în ziua aceea soțul îi fusese internat pentru o grea operație... Își revine și, cu surisul fermecător pe care i-l cunoaștem atît de bine, reia firul evocărilor...

— Dar am jucat și în Baranga, *Fii cuminte, Cristofor!* Cu Marcela Rusu și Cotescu ; eram secretara aceea caghioasă ! Am avut prilejul — mai bine spus, privilegiul — să joc alături de cei mai mari actori : Tony Bulandra, Storin, Vraca, Bulfinski, Morțun, Mihai Popescu, Ciobotărașu, Jules Cazaban, Alexandru Finți, Mărutză, Marcel Anghelescu, Radu Beligan. Am jucat împreună cu Măria Filotti, Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza Bulandra, Leny Caler, Nora Piacentini și mulți alții. Alături de ei îmi vine în minte și Toma Caragiu, minunatul Toma, care ne-a părăsit dureros de timpuriu și pe care nu-l uităm.

— După ce v-am aplaudat în Joc de pisici, ați dispărut pentru o vreme de pe afișele teatrului.

— Da. Mult timp. Patru ani nu am apărut pe scenă... Dar totdeauna am avut puterea să înving greutățile... Cu aceeași pasiune, la Institut, am continuat să mă ocup de studenți, învățînd cite ceva de la fiecare generație. Pentru că a-i educa pe alții înseamnă a te îmbogăți și pe tine

insuși... Dar se pare că venise timpul să mă despart și de catedră. Răspund însă cu bucurie la orice solicitare, sint invitată la deschiderea anului universitar, urmăresc examenele și producțiile de la Casandra...

— *Acum jucați din nou, ați intrat în a doua stagiune cu piesa Amintiri de Arbuzov, un spectacol în regia lui Ion Caramitru.*

— La propunerea fostului meu ucenic și asistent, cu un deosebit simț pedagogic, am primit să revin pe scenă, pentru un rol mic, care însă are momentul său de farmec în economia reprezentației. Am avut ocazia să constat, și am fost plăcut impresionată, că publicul nu te uită nici după absențe îndelungate... Existența mea a fost extrem

de bogată, favorizată poate și de faptul că am trăit la un prag de istorie. Am muncit mult, am avut bucurii mari, am călătorit, am avut o căsnicie scurtă (doar 17 ani), dar minunată. Am mulți prieteni, nu numai din lumea teatrului, și nu mă satur să iau parte la ceea ce este viu și frumos în viață...

În pauzele convorbirii, am început să ne uităm la fotografii, încercînd să alegem cîteva care să ilustreze această confesiune. Dintr-un mic *secrétair*e s-au revărsat teancuri de plicuri și albume. Fiecare imagine cu istoria ei... Am aflat multe amănunte despre viața și creația actriței care, în septembrie viitor, va împlini 50 de ani de teatru...

**Interviu realizat de
Irina COROIU**

În librărie, o capodoperă a lui Mihail Sadoveanu — *Soarele în baltă sau aventurile șahului*. ● Vorbind despre recenta sa carte, *Gorila*, Liviu Reboreanu anunță viitorul roman, *Mojarul dragostei*. Este scrierea pe care o vom citi sub titlul definitiv *Jar*! ● Al. Kirîțescu, după succesul comediei *Gaițele* (în prima versiune, *Cuib de viespi*, cu cîțiva ani în urmă, pe scena soților Bulandra, piesa „căzuse”), încredințează primei scene comedia *Lăcustele*. Dar... ● De la Paris, societara „Comediei...”, Maria Ventura, sosește cu ultima dramă scrisă de Bernstein. La teatrul ei (din Majestic), *Fericirea* va cuprinde un ansamblu numărînd pe Vraca, V. Valentineanu, V. Ronea, Silvia Dumitrescu, Marietta Deculescu. ● Al. Robot în dialog cu fericitul dramaturg G. Ciprian (nenea Gogu numără încă, satisfăcut, „drepturile” aduse de năvășa sa *Mirțoa-gă*). Replicile nici nu pot fi altfel decît burlești: „— Ce te încălzește mai mult, focul rampei sau al căminului? — Întrebarea mă face să zîmbesc. Adi-

că dumneata îți inchipui că între biletele de bancă de la recuzită și cele de la Banca Națională o să le prefer pe primele?” ● Alecu Mavrodi, directorul Teatrului Național, este numit subsecretar de stat; Ion Marin Sadoveanu girează direcția doar... o zi, Paul Prodan sosind trium-

*„Rampă”,
acum
50 de ani,
noiembrie
1933*

fător cu rîvnitul decret de numire. Curat lovitură de teatru! ● I. Peltz a terminat excepționalul său roman *Calea Văcărești*. Declară cu emoție: „Nici un rînd, nici o silabă nu aparține abstractului. Totul e trăit și totul e scris cu cerneala singelui meu”. ● La Mogoșoaia, Valentin Bibescu, dramaturg fără noroc (iată că nici prinții

nu au totdeauna noroc în teatru!), invită presa la un supeu urmat, firește, de lectură. Vor fi auzit „specialiștii”, încurcați la bufel, replicile stufosului text? ● La cinema „Rio”, între două proiecții ale filmului *Numai o dată în viață*, putem vedea trupa „Cărăbușului”. Ce l-o fi îndemnat pe Tănase să mai joace, ca altădată, „în pauza filmului”? ● Marele scriitor Ivan Bunin primește premiul Nobel pentru literatură pe anul 1933. ● Orchestra de cameră condusă de George Enescu concertează la Ate-neul Român. Această formație camerală a intrat în istoria muzicii la noi. ● „Rampa” anunță grațios: „După premieră și în fiecare seară după spectacol, lumea elegantă își dă întâlnire la restaurantul Cîna”. Dar — întrebăm noi — „pîrlîții” de la galerie și din stalurile II și III, adevărații împătimiți de teatru, unde își dau întâlnire? Maestre Ion Vasilescu, cînd le compuneți slagărul lor, „într-o circiumioară la Șosea”? ●

I. N.